

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iosephi Mariae Svaresii, Episcopi Vasionensis, Praenestes
Antiqvae Libri Dvo**

Suarès, Joseph Marie

Romae, 1655

De Sancto Agapito Martire Pr[a]enest[a]e. 3

urn:nbn:de:hbz:466:1-11894

radi Papæ assedit, siue id euenerit Tyrannorum
immani sæuitia, qui bacchati sunt in sacra etiam
monumenta, & codices ipsos sacros, instrumen-
taque Legis Diuinæ flammis abolere tentarunt; si-
ue modestia primæuorum fidelium, qui nomina
sua in libro vitæ, atque in coelis scribi, quàm mun-
do innotescere maluerunt; sciebant enim mortem
suam hic litteris etiam esse, nam ut accinit ille.
Mors etiam faxis, nominibusque venit.

Prudent. in
Hymno ss.
Hamiter, &c.

*De Sancto Agapito Martyre Præ-
nestæ.*

CAPVT III.

LATENT præterea quæcumque
à Christianis piè, fortiterque Præ-
nestæ gesta fuisse verisimile est, ex
quo S. Petrus ibi pedem fixit, vsq;
ad celeberrimum certamen, quod
pro Christi fide generosissimus
puer Agapitus intrepidè subijt
Consulibus Antiochiano, & Orfito, siue anno Vr-
bis conditæ MXXIII. à Christo nato CCLXXII. Au-
reliano Augusto Imperante sub Antiocho Præside,
seu Flauio ipso Antiochiano Præsfecto Urbis (Nam
sæpè Præsfecti Urbis Præsides appellantur in Marty-
rologijs, eorumque ditio ad centesimum ab Vrbe
lapidem protendebatur, vnde sacris in Historijs le-
guntur ipsorum sententia condemnati Martyres In-
teramnæ, & alibi) cum exarsisset aduersus Chri-
sti cultores persecutio nona (vt putat Sanctus Au-
gusti-

Panuin. in
Fast. Card.
Bellarmin. in
Chronolog.

Panuin. &
Contel. in
lib. præf. urb.

lib. 18. c. 32.
de Ciu. Dei.

Q

ser. 3. de pen-
tescofte.

Vopisc. in
Aurelian.

Martyrol.
Rom. Card.
Baron. Ado.
Beda, Vfuard.
Molan. Gale-
fin. Mauro-
lyc. Rosve.
Topogr. vet.
Petra. de Na-
tal. lib. 7. Ca-
talogi ff. Fer-
rar. innoua fl.
Topograph.

in Anthro-
polog.

Bulfenger. c. 8
de vest. pont.
sirmond. &
saur. in ep.
Sidonij 3. l. 6.
& 8. l. 7.
Lacerda. cap.
137. Aduerf.
facr. c. 6.
Martyrol.
Rom. 20. Au-
gusti.

§ Matth. c. 10
Orig. c. 32. in
Ioann.
Clem. Alex.
l. 4. Stromat.
Tertull. lib.
de fuga.
Coriolan. in
Breviar.
Chronol.

gustinus) aut octaua (secundum Sanctum Leonem) edicto Aureliani, qui eo anno x. Kal. Martias electus fuerat Augustus, & ferocior timeri malebat quam amari. Agapitus puer quindennis (quamuis illi per errorem Volaterranus XIV. tantum annos tribuat, alij verò XII.) feruens amore Christi, cui se obrulerat holocaustum, & ex asse deuouerat paternis abdicans se fortunis, indoluit auspicia noui principatus tam impia sauitia contaminari, & operæpretium ratus, si se murum pro Dei domo animosè opponeret, si flammæ diri furoris sanguine suo restingueret, aut saltem, Tyranni rabiem satiaret, utque fidei, constantiæque suæ specimen præbens alios fideles exemplo suo confirmaret obtestatus per coronam, siue (vt interpretor) per auctoritatem, ac dignitatem sacerdotalem Porphyrium hominem Dei, à quo fuerat in fide, atque doctrina Christi eruditus. (*Vltro, inquit, nos offeramus,*) & Imperatorem adire, deducereque à cruento, & iniquo cœpto decreuit Sancti Spiritus instinctu peculiari afflatus, nam alioqui disciplina prohibet ne quis se offerat, & Catholici parati quidem semper ad vitam pro fide profundendam, latebris tamen aut fuga se à persequentium crudelitate subducebant: iusta ratione vel ex Euangelij præcepto, nisi Spiritus Sancti Oeconomia impellerentur ad aliud. Miratur audaciam pueri sponte se sistentis, utque reuocaretur Edictum aduersus Christianos promulgatum suadentis Aurelianus Augustus, & vesanum, verbumque compellat. Sed Agapitus se non esse vesanum refert, quippe qui suam omnem spem in Christo Domino collocauit, interrogantique Aureliano de Natalibus, & ætate, se Christianum respondit, genere nobilissimo prognatum, & annum XV. inijsse,

Bulenger. c.
14. l. 2. de
Imp. Rom.
l. 13. D. de iu-
re iur. l. 2. C.
de reb. iered.
l. 2. C. ad 5.
Iul. Maieft.
l. si quis ma-
ior C. de
transact.
suet. in Cali-
gul.
Terrull. c. 28.
Apolog.
Cafaub. in
Claud.
Sueton.
Alciat. c. 2. l.
4. difpunct.
Erafmi adag.
77. chil. 4. l.
qui per falu-
tem D. de iu-
re iur.
Cuiac. c. 7. l.
8. obferu. tac.
l. 2. §. 1. inftit.
de fideicom-
miff. hered.
Firmic. l. 1.
Mathef.
Lacerda ad-
uerf. fact. c.
186. nu. 1.
Bof. in paff.
5 Czçiliz.
Card. Baron.
in Martyrol.
21. Aug.
Notit Imper.
Occid.
Iuret. in ep.
56. symmac.
lib. 10.

bus inferatur ut fame pereat. Attalius, siue Anafta-
sius Cornicularius Christianæ fidei defertor, & per-
duellis interea pollicitus est Præfecto se perſuaſu-
rum puero ut ſacrificaret. Iuravit Præfectus per
Iouem, perque Genium siue ſalutem inuictiffimi
Principis, (quod ſolemne, ac grauiffimum erat iu-
ſiurandum) id ſi præſtaret fore ut ad Præfecturam
etiam eueheretur. Cornicularium autem vocatum
comperio illum, qui aderat maioribus Iudicibus,
dum iura reddituri publice ſedebant, & cornibus
ſecretarij proximè adſtabat, cuique damnatorum
cura committebatur, inerat etiam ille quæſtioni-
bus, reosque ſolebat alloqui, cum torquerentur,
& in officio Præfecturæ Urbanæ numerabatur. Per-
tentat igitur Attalius blandis ſermonibus demulce-
re Agapitum iacentem in carcere, ſed elata uſque
in coelum mente. *Recede (inquiebat) Agapite à
ſtultitia Tua, lita Dijs, &, ut quid vis in tormentis
mori? & perdere ſtorem gratiffimæ iuuentutis tuæ? Ego
autem ſicut & Tu Chriſtianus eram, verum defeci, &
immolauit Dijs, ac modò ſum Miniſter, & Dominus,
ſiue Dominicus.* Reſpuit ſacrilegas voces Agapitus,
& horrefcens perfidiam ſclerati transfugæ. *Vides
me puerum (dixit,) in hac tenera nihilominus ætate
non inſanio. Tu verò deſiſtis (infelix) qui iam adul-
tus ſurda, muta que Idola humanis manibus efficta pro-
nus adoras, & Demonas malos dereliſto vero, ac bono
Numine, atque mortalium liberatore Chriſto.* Inſta-
bat Attalius fruſtrà, cum Præfectus opinatus (ut
homines quod volunt facile credunt) Agapitum
forſitan Attalijs alloquijs conuulſum, ac permotum
flecti poſſe, traducique faciliùs, iuſſit illum è carce-
re protractum exhiberi, dumque deduceretur, e-
miſſa eſt vox præconis: *Agapitum Deos blaſphemantem*

tem

zom noui, exquisitisque supplicijs, & pœnis crucian-
 dum esse, vt magis, magisque perterreretur. Et ex
 more, quo illis, qui cædebantur, vel necabantur
 per præconem superdici solebat. *περπέτως μή ὄμνε;*
ἴσομοφαιτήσας; fumo punitur qui fumum vendidit;
 imposturam fecit, & passus est; Legatum Populi
 Romani homo plebeius temerè amplecti noli.
 Agnem sacrilegam Virginem Dijs blasphemiam in-
 ferentem scortum Lupanaribus datam. Deos bla-
 sphemare nolite. Pare Præsidi, & Dijs sacrifica-
 præpotentibus; Deos, Deasque blasphemare noli.
 vt stetit ante Præfectum pro Tribunali sedentem
 Agapitus, rogatur ab eo, fatifne cogitauerit, anne
 constituerit ipsius amicus esse, cumque profanam
 Idolomaniam constanter auersaretur, imponi ar-
 dentes prunas eius capiti mandauit Præfectus, qui-
 bus ille veluti corona, seu Diademate gloriosè re-
 dimitus dixit. *Gloria Tibi Deus, qui me fecisti proba-*
ri, coepitque psallere, propter Innocentiam Tuam sus-
cepisti me, & confirmasti me in conspectu Tuo in ater-
num. Iussit insuper Præfectus Agapitum flagellis
 cædi, at ille contempfit pœnas vt leues, & refrige-
 rari se iterum affirmavit, cum tortores ternis qua-
 ternionibus eum flagellis diuerberantes (siue duo-
 decim ita dispositi vt quaterni simul inuicem ter fi-
 bi succederent) palam edicerent: *Noli Præsidi fa-*
cere iniuriam, noli Deos blasphemare. Nec satis, fu-
 mum tetrum excitari Præfectus ingeniosus in tor-
 mentis præcipit, & Agapitum nudum capite deor-
 sum verso suspendi; dictum, factum, itaque suspen-
 so Agapito Præfectus insultans obloquitur: *Sapien-*
tia Tua, & vanitas Tua in fumo laborant, omnes
abeunt procul, nemini licet eum alloqui, nulli da-
tur ad eum accessus; exacto quatrinduo Attalius, siue
 Ana-

l. 13. D. de
 iureiur. Cu-
 iac. Bl.
 l. fustibus C.
 ex quib. caus.
 infam. iero-
 getur.
 Lamprid. in
 Ale.
 spartjan. in
 seuer.
 s. Ambros. in
 ser. 90.
 Acta s. Laur.
 & s. Ananix
 apud sur.
 Bosius in s.
 Cæcilia poff.
 Brasin. Chil.
 l. cent. 3. adag.
 41.
 Cuiac. c. 3.
 l. 13. obf. iur.
 Nicer. Cho-
 niat. hist.
 Ioseph.
 Arrian.
 Plato.
 Petron.
 Suid.
 Zonar. 11.
 philin.

sanctius in
 c. 12. Aq. Ap.
 gloss. ordin.
 Lyran. Lacer-
 da c. 32. n. 2.
 Aduers. sac.

Anastasius Cornicularius exploraturus an adhuc vi-
 ueret, ipsum adit, & solutum ab Angelo reperit, at-
 que deambulantiem in veste candida, qui canebat:
*non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini,
 Transiui per ignem, & aquam, & eduxisti me Domine
 in refrigerium.* Admirabundus Anastasius renuntiat
 id Praefecto, cui etiam percunctanti quid opus fa-
 cto, Magnum Agapitum, Magnum Agapiti Deum
 à se agnosci, seque lubentissimè capitalem sententiam
 subiturum ne Sanctus, & iustus puer excru-
 ciaretur affirmat. Triumphante præ gaudio, Nu-
 minique agente gratias Agapito, Praefectus eò gra-
 uius excanduit, & vestibus scissis ita vociferatur!
*O Dij immortales cur vires vestras non exseritis, &
 ostenditis aduersus sacrilegum, & blasphemum? nec
 ulciscimini, quas vobis intulit, iniurias, Agapitus,
 (qui respondit) Cur sic irasceris? O Praefecte, Dissi-
 que Tuis conuicia facis? An ignoras simulacris uti s-
 licibus sternendas esse vias, atque munienda compita
 quò lutum euitetur, & illa sic à prætereuntibus, atque
 à Teipso conterenda, cum Praefectus hoc responsum
 vix caperet, ab Agapito requirit, vnde illi tam ma-
 tura sapientia suppeteret in ætate tam acerba. At
 Agapitus regerit. Dominus, qui nouit omnium cor-
 da, scit quomodo credam in eum corde puro, illi ego as-
 siduas habeo gratias, & ipse de altis diuitijs, deque
 abyssis sapientiae suae riuulum etiam in me deriuare,
 scintillasque interdum diffundere dignatur. Praefe-
 ctus sciscitatur quis iste sit Dominus, auditque
 Deum esse admirabilem, virtute inuictum, cui ser-
 uiunt Angeli, famulantur Archangeli, qui coelum,
 terramque condidit è nihilo, mare, ac omnia, quæ
 in his sunt, cui coelestes Genij, fidelesque mortales
 iugi concentu psallunt. Haud tulit id Praefectus ca-
 ligans*

ligans ad Solis adeò fulgentis obtutum, iubet Agapitum spoliari rursùs, inque nudam aluum diffundi præferuidam, & bullientem aquam, atque accini Epiphonema: *Noli quasi puer multum verbosus esse, nec iniurias inferre Præfecto.* Verùm Agapitus ad milites. *Quid est (inquit) calidamnè aquam emisistis in corpus meum? putabam vos inspersisse frigidam, quia Dominus meus, propter quæ patior ista omnia, refrigerium mihi præstitit.* Hinc ad Præfectum conuersus. *Vel sic (ait) crede quia tormenta nihil me afficiunt.* Furit ad ista Præfectus, & imperat confringi maxillas eius, & dixit. *Nescis ante quem stas, & indisciplinatè loqueris;* Excipit Agapitus, *iam erubesco faciem Tuam sacrilegam intueri; Iure (subdit Præfectus) ita loqueris, quia vitam Tuam adhuc protraxi. complicantur atque accumulentur (addit Agapitus) in me tormenta, quacumque Busrides, & Phalarides, quacumque Lanij, atque Carnifices excogitarunt, cliens sum patroni potentissimi, configo illius ductu, sub eius præsidio cum homine vesano, & victoriam reporto.* Irrisit Præfectus, *& si credam (subijcit) an videbo Dominum istum Tuum?* Adhæc Agapitus. *Diabolus olim tentare ausus est Dominum nostrum Iesum Christum, sed repulsam tulit, cum responso. Vade retro Sathana, non tentabis Dominum Deum Tuum, Tu quoque Dei famulum non tentabis, ne dum vis tentare, à Diabolo ipse tenteris.* Vix eloquutus erat Agapitus, cum præceps è Tribunalis solio concidit Præfectus, & collisus, atque à Ministris ægrè collectus, in lectoque repositus hos in clamores erupit. *Currite, ardeo, subuenite mihi, nihil enim sunt Dij nostri, quos immeritò veneramur, sed Dominus Agapiti magnus est, & æternus, nunc autem iustas luo pœnas, quia Dei puerum iniquissimè diuexavi, & spiritum cum*
voci.

in Comment.
ad 14. Regio.
Vrb.

lib. 1. cap. 23.

Gallon. de
Cruciat. Mar
tyr.

Balenger. lib.
de venat.
Circi. c. 33.

a. Ignatius in
ep. ad Rom.

Tertull. c. 39.
Apologet.

vocibus istis vltimum emisit. Vnde vel biennio toto detentum in carcere, tortumque Agapitum, vel anno V. C. MXXV. Antiochiano iterum Præfecto comprehensum tantummodò, passumque fuisse consequitur, nisi alius sit iste Præfectus Vrbis Antiochianus, qui anno V. C. MXXV. nominatur, ab illo, qui anno MXXIII. Præfectus etiam erat, falsusque sit Onuphrius, qui eundem arbitratur; de Antiochiano, eiusque Balneo in Vrbe Pancirolus differit. Intereà referunt ea, quæ contigerant, attoniti milites Aureliano Augusto, qui nihilò mitior tot perfunctum poenis subijci Leonibus mandat Agapitum; deducitur intrà Prænestinum oppidum innocens, & Sanctus puer, vbi paratum erat Amphitheatrum, in quo ludi & munera gladiatoria edebantur, vt visum est superius, ac spectante populo feris Leonibus è cauea emissis subijcitur. Erat hoc grauissimum supplicij genus, nam parricidis, noxijs, & vilissimis mancipijs irrogabatur. Christiani certè quantumuis innoxij, nobiles, atque pij solebant ad bestias dari, atque Leonibus obijci iam inde à Sancto Ignatio Episcopo Antiocheno, vnde Populus Romanus acclamabat, *Christianos ad Leonem*. Mansuescunt subito Leones, sanctique pueri pedes innocenter lambunt mirante populo, ac vociferante. *Non est alius Dominus, nisi quem Agapitus profitetur, & appositè succlamante Agapito. Credite in Christum, vt salua fiant animæ vestrae, quia quæ mundus hic magni facit, caduca sunt & peritura. beati eritis, perpetuaque fruemini felicitate, si credideritis in Dominum viuum*; abducitur ex Amphitheatro raptus Agapitus Ministrorum Diaboli (quos Fortunæ sacrificulos opinor) furore, atque productus extra oppidum, vbi sunt duæ columnæ, genu posito percutitur gladio

dio, emeritamque animam Laurea Martyrij decoratam direxit in Coelum die XV. Kalendas Septembres. Qui verò fideles Prænestæ habitabant noctu Sancti Pueri corpus more Christiano elatum ad primum ab oppido Lapidem in recenti Sarcophago tumularunt, gloriantes, quod illum sibi dignum Martyra Deus elegisset, vt Prænestæ benediceretur, eiusque sanguine consecraretur elutis impuræ superstitionis, quæ tum ibi vigeat, sordibus, fortibus nempe Fortunæ; & Idololatræ complures ad veram Fidem eius exemplo, precibusque transferunt. Hactenus ex Actis Sancti Agapiti, quæ Monbrius retulit, & Surius ex Adone contracta, sicut & auctor Romani Martyrologij, Vsuardus, Beda, Petrus Episcopus Equilinus, Molanus, Rosveydus, Ferrarius, Maurolycus, Galefinus, & alij. Acta illa fuisse admodum deprauata Cardinalis Baronius indicat; mutila etiam ne sint vereor, cum in ipsis non comperiam Martyrium Porphyrij, quod descriptum in illis Baronius superscriptus asserit. idcirco ea expositiui, quoad potui, & interpolauit, nec enim ferendum erat, vt Monasterium pro Ecclesia, Præses pro Præfecto, Antiochus Rex pro Aureliano Imperatore, aliaque id genus intexerentur. Agonem autem istum Prænestæ peractum fuisse summo scriptorum consensu proditur, & Regino Prumiensis Abbas testatur, licet perperam appingat annū à Virginis partu CCXXVI. sicuti Philippus Bergomas CCXXVIII. Aurelianum Imperatorem tunc Prænestæ fuisse diuersatum, vt Fortunam coleret, eique vota persolueret, ac hostias immolaret censeo. Reducem quidem Fortunam summoperè venerabatur; arguit id Numus eiusdem Aureliani, cui Fortuna insidens rotæ insculpta cum lemmate (*Fortuna Redux,*) quod

R

co-

S. Antonia.
to. 1. chron.
5. j. t. 8. c. 9.

to. 1. vit. 22.

ad 18. die Au-
gusti catalog.
22. p. 7. c. 70.

in not. ad 20.
Aug. Martyr.
Rom.

lib. 1. chron.
to. 1. Germ.
pistor.

in supplem.
chron.

Martial. l. 8.

lib. 54.

Lipf. in Tac.

lib. 1. Annal.

Rosin. l. 2. c.

17. antiq.

Roman.

Pa. egypt. de

6 Consul. Ho

norij.

Sext. Aurel.

Victor. epit.

cognomen haud illi primus tribuit Domitianus, etsi templum exstruxerit, aram enim τὴν ἐπιναγωγῶν statui passus erat Augustus Dione teste, & Claudianus canit.

Aurea Fortuna Reduci si templa priores

Ob reditum vouere Ducum, &c.

Aurelianus autem iuxta Metaurum flumen, Fanumque Fortunæ victoriam insignem retulit, & Gordianus Augustus Fortunæ Reducis effigiem suis etiam in Numis usurpauit. Vt sit Sancti Agapiti memoriam, & Lipsana fideles populares summo prosequuti sunt honore, ac venerabundi asseruerunt.

De Sancti Agapiti Basilicis Præneste.

CAPVT IV.

INCERTVM mihi est, neque planè liquet quo tempore Deo fuerit excitata, & ædificata in honorem Sancti Agapiti Ecclesia, seu Basilica Præneste, peruetustam opinor fuisse, cum anno Salutis publicæ DCCCXVI. Leo Tertius Pontifex Max. in Basilica Beati Agapiti Martyris in Ciuitate Prænestina fecerit vestem de stauracium periclisi de fundato, & in media Cruce de Chrysoclauro, & prædictus venerabilis Pontifex facta tecta Basilicæ Beati Agapiti Martyris, quæ ponitur in Vrbe Prænestina, necnon & facta tecta alterius Basilicæ iuxta eandem Basilicam, quæ iam præniua vetustate ruitura erant, in melius restaurauit.

Hinc

Anast. Bibliothecæ in Leone III.

Card. Baron.

ad n. 816. in

Annal. Eccl.

to. 9.

Alem. dissert.

de later. pariet.